

SANAT PSİKOLOJİSİNE İLİŞKİN BİR UYGULAMA

Fransız Kafka ve Milena'ya Mektuplar

Ayşe OKVURAN *

Sanat psikolojisi sanatsal üretim–yaratım yaşantısındaki sanatçı davranışları ile sanata tüketici olarak yaklaşanların yaşantı ve davranışlarını inceleyen bilim dalıdır.. (Lexion der Kunst, Cilt II).

Burada, sanat psikolojisinde bir yöntem olarak; sanatçının eserinden yola çıkarak kişiliğine ilişkin bir analiz yapılmaya çalışılacak ve 20. yy. dünya edebiyatının en önemli yazarlarından olan Fransız Kafka'ya ve "Milena'ya Mektuplar" a söylenenlerden ve Kafka'nın söylediklerinden hareket ederek yaklaşılacaktır.

Kafka ve "Milena'ya Mektuplar"ı incelerken birkaç yaklaşım noktasının belirlenmesi gerekmektedir. Bunlar, Kafka'nın kişiliğini ve eserlerini oluşturan noktalar. Sözelimi yabancılaşma kavramı ve dolayısıyla Habsburg İmparatorluğu, Prag kenti, kentin bürokrasisi, Kafka'nın işi ya da kapitalizm düşüncesi gibi. Onun kişiliğinin en önemli öğesini ise benlik kavramı oluşturur. Benlik algısının öğelerini; babası,

---

* Araştırma Görevlisi. A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim dalı

hastalığı, güçsüzlüğü, dinmeyen korkusu, suçluluk duygusu, kararsızlığı, dünyaya yönelik güvensizliği gibi duyguları oluşturur. Tüm bunlardan uyumsuz, yalnız, umutsuz ve acı çeken bir Kafka oluşur. Yaratmanın kaynağını oluşturan bu özellikleri yaratmanın niteliğini de belirleyerek yazarı insanlığa sunmaktadır.

1920'de Milena'yla yazışmaya başlayan Kafka'nın, Milena tutkusu çoğunlukla mektuplarla sürdürülmüş ve yaşatılmıştır. Birkaç kez Viyana ve Prag'da buluşmuşlardır. Milena yaşça Kafka'dan çok küçüktür ve bir süre sonra da başka birisiyle evlenmiştir. Kafka'nın aşk mektupları ölümünden sonra yayınlanmıştır (Türk ve Dünya Ün. Ans. s. 3099).

Garaudy "Kafka dünyanın iç düzensizliğini ve saçmalığını ortaya koyan olumsuz bir peygamberdir" diyerek onu aziz ilan eder." Dışına atıldığı dünyanın ağırlığı altında ezilmektedir" der (1991, s. 133).

Kafka'nın yaşadığı dünya ikiye bölünmüş insanın dünyasıdır. Garaudy Kafka'nın sürekli bir gerilim, bunaltı ve korku içinde yaşadığını söyler (1991, s. 133).

Kafka'nın yaşamındaki temel öğelerden birisi yabancılaşma, diğeri de kendi kendisine dönük ilgisidir. Tüm acısı bedenine dönüktür, kimseye bir zarar vermeyecek kadar bir köşededir ve yalnızdır.

Yabancılaşma

Kafka'da yabancılaşma ya da yabancı olma duygusu eserinden yazarına, yazarından eserine taşınır. Onun en temel yaşantısını yabancılık, dışlanmışlık, kendi kendini sürgün edilmişlik oluşturur (Fischer, 1985, s.22).

Kafka, Avusturya–Macaristan İmparatorluğundaki Çekoslovakya'da Prag'da yaşıyordu. Prag'da bir Yahudi olarak Alman nüfusundan ayrıydı.

Bir burjuva ailesinin oğluydu ve bu nedenle halktan uzaktı ama burjuva değildi. Yahudi olarak kendisini yahudilerin içinde de yalnız hissediyordu (Garaudy, 1991, s. 121–122)

Sosyal Sigorta Őirketinde bir memur olarak çalıŐıyordu. Ancak ne tam bir burjuvaydı ne de emekçiler sınıfına giriyordu. Büro insanı değildi, çünkü yazar olduğunu duyumsuyordu ama yazar değildi, gücünü ailesine harcıyordu. Ailesine de aynı yabancılık duygusunu hissediyordu (Fischer, 1985, s. 23).

Yaşamın anlamını ararken Kafka'nın temel yaŐantısı yabancı olmak, varlığı içerisinde kendisine bir yer bulabilmektir. Gncesinde "Bir yabancından daha yabancı yaŐıyorum" demektedir (Akt. Garaudy, 1991, s. 121).

Kafka kapitalizmin gücünü, I. Dünya SavaŐı sonrası artan yabancılaşma duygusunu önceden sezen duyarlı bir yazardır. Bu sezgisini etkileyen en önemli etken ise iŐidir. Ona göre bürokrasi çarkında insanlar nesneleŐmiŐtir. Milena'ya mektuplarını yalnızca "senin" diyerek imzalar. "Artık adımı da yitiriyorum" demektedir. Yabancılaşma duygusunu hem kendinde, hem yaşamında ve hem de yapıtlarında hissettirir.

Prag : içinde kendisine yabancılaŐmıŐ bir Kafka'nın büyüdüğü Prag kenti Habsburg İmparatorluğunun en çeliŐkili kentidir. Kafka Prag'ı yabancılaŐmanın kenti olarak duyusar. 1921'de Prag'dan hiç kurtulamayacağına inanmaktadır. "Prag yakamı bırakmıyor, bu kentin pençeleri var" der (Fischer, 1985, s. 32).

Prag'da Almanca konuŐan yahudiler bir azınlık oluŐturuyordu. Kafka ise azınlık içindeki azınlığın da yabancıydı. Almanca konuŐan bir yahudi olarak bir yere ait değildi (Fischer, 1985, s. 34).

Bürokrasi : Bürokrasi içinde insanca ilişkiler değil yalnızca nesne ilişkileri vardı. İnsan yalnızca evraka dönüşüyordu. Koridorlar aşağılanma kokuyordu. Kişi kapıdan kapıya suçlandırılmaktaydı (Fischer, 1985, s.39–45).

Kafka için bürokrasi kalıcı olan tek iktidardı. O, Rus devriminden etkilenmişti; “olaylar bürokrasinin kavranılması olanaksız, hiyerarşisinde karara bağlanıyordu. Devrim buhar olur dağılır, geriye yalnızca bürokrasinin çamuru kalır” diyordu (Fischer, 1985, s. 79).

İşi : Kafka 1907’de İş Kazaları Sigorta Şirketine memur olarak girer. O, hem babasının fabrikasında ve hem de Kaza Sigortası Kurumunda, işçileri güçsüz bireyler olarak gözler. Kurumun durumu kötüdür, çünkü işverenler borcunu ödememektedir. Bürokratlar ise iktidarın bekçisidirler (Fischer, 1985, s. 75).

Milena’ya “gülünç ve sıradan bir işim var, niye bana aylık verirler bir türlü anlayamam” ya da “günümü önemsiz birkaç iş ve seninle geçiriyorum” demektedir (Kafka, 1992, s. 30 ve 24).

Dış dünya tarafından baskı altında tutulan ve bu dünyayı hep başına çöktüğü duygusuna kapılacak denli duyumsuz olan Kafka, kurtuluşu, bu dünya ile arasına bir uzaklık koymakta bulunur, bu uzaklıktan bakınca korkunç olan gülünç olan niteliğiyle birlikte görünür (Fischer, 1985, s. 94).

Kafka’daki yabancılaşma düşüncesi, kişiliğini, eserlerini yukarıda sayılan öğeleriyle etkiler, onun iç çevresiyle dış çevresini birbirinden ayırmak olanaksızdır.

KAFKA’NIN KİŞİLİĞİ

Kafka’nın “Milena’ya Mektuplar”ından yola çıkarak kişiliğine yönelik

bir analiz yapılmak istendiğinde, benlik algısıyla ilgili özelliklerinin belirleyici olduğu gözlenmektedir.

Kafka'nın Milena'yla mektuplaşması ömrünün sadece bir ya da iki yıllık bir dönemini oluşturur. Oysa yoğunluğundan dolayı, geçen zaman çok daha fazla gibidir.

Benlik Kavramı

Kafka'da kendisine dönük, olumsuz nitelikte ve bilinçle duyumsanan, güçlü bir benlik kavramı bulunmaktadır. Bu yalnız adamın tüm sorunu, sanki yalnız kendisiyledir. Kafka kendini hiç beğenmez, değerli görmez. Milena'ya "beni görmedin, gördükten sonra geçecek başının dönmesi.... belki de bundan korktuğum için gelmek istemiyorum" demektedir (1992, s.64).

"Olduğum yerin çekici bir yanı yok, ne mutluluk var ne de mutsuzluk, iyilikten de yoksun, suçtan da, oraya koydukları için oturmuş kalmışım, hem bu yeri alınımım teriyle de elde etmedim, öyle de olsa üzülecek yanı yok bu yerin" der (Kafka, 1992, s. 117).

Kafka kendisini bulunduğu yere öylece bırakılmış gibi hisseder, devinimsiz, nedensiz.... Dünya bir yanda, kendisi bir yandadır sanki ve dünyayla bağıını Milena sağlamaktadır.

"En çok neye şaşılır Milena biliyor musun? Bana gelmek isteğine", Kendisini böylesine değersiz görmektedir. "Söylentilere kulak vermez, inersin, yanıma batarsın, yanını yöreni göremez olursun, ama sen buna düşme demeyeceksin, gücünün üstünde bir çabayla çırpınacak, parça parça kopacaksın, yok olacaksın (ben de seninle birlikte)" (1992, s 117).

Kafka'ya göre Milena'yla beraber olmak yok olmak demektir. Ne onunla yapabilir ne de onsuz.

Bütün insanlar, önemli bulduklarım iyidir bence, kafamla, yüreğimle inanırım iyi olduklarına ama bedenimi inandıramam nedense, gerektiği zaman bütün insanların iyi olabileceklerine inandıramam ürker, siner, korkusundan kurtulmak için delik arar" der (Kafka, 1992, s. 150).

Kafka yabancılik duygusunu bedeniyle hisseder, kurtaramaz kendini bir türlü.

Milena'yla buluşmasından sonra: "Tutanağımız olmayan şu yeryüzünden (koparılıyoruz, kopmaya karşı koyamıyoruz) elindeyse Milena ne olur tiksime benden, bir kez, bin kez, eskiden ya da şimdi –hele şu son günlerde umutsuzluğa düşürdüm ya da düşürüyorsam seni, n'olur tiksime benden" demektedir (Kafka, 1992, s. 192).

Kafka kendisini tiksinecek kadar kötü ve pis bulmaktadır. "Nasıl oluyor da Milena benden çekinmiyor, tiksiniyorsun?" (s.225). Değersizlik, iğrençlik, tiksindiricilik duygularını dorukta yaşar Kafka. Bu kadar acıya nasıl katlandığını anlamak güçtür.

Babası : Kafka'nın babası canlı, becerikli, acımasız, dünyayı güçle, gürültüyle ve öfkeyle yöneten bir insan olarak onun tüm gücünü kırar.

Toplumsal ilişkilerin tümünün sonucu olan yabancılaşmayı o önce babasıyla ilişkilerinde yaşadı. "Benim benliğim kabul edilmiyordu, benlikle ilgili bir durum ortaya çıkınca ya zorbalıktan tiksime ya da benliği yok saymamla sonuçlanıyordu. Benliğimin bir yanını bastırınca kendimden tiksime, kötü ve lanetli bulmama neden oluyordu" der (Alt Garaudy, 1991, s. 125).

Max Brod'a göre Kafka yaşamı boyunca babasının neredeyse sihirli güçlere sahip olduğunu düşündü ve ondan hiçbir zaman kazanamadığını hissettiği kabul edilme ve tanınma duygusuna özlem duydu. Otuz altı yaşındayken "Babama Mektup" u yazdı. Amacı babasıyla arasındaki dengeyi yeniden kurmaktı, ama Kafka yenilgisinin babasının hesapsız, kibirli davranışları kadar kendi güçsüzlüğünden de kaynaklandığını fark ettiğinden bu dengeyi kuramaz (Storr, 1992, s. 75).

Storr'a göre Kafka şizoid bir karakter özelliği taşıyarak, insanlardan uzakta, yalnız, aşağılık ve güçsüzlük duyguları içinde yaşar. Kafka'nın güçsüzlük duygusu çocukluktan kaynaklanır ve yetişkinlikte de sürer (1992, s. 76).

Hastalığı : Kafka'nın kısa yaşamı, akciğer veremi ve yaşamının sonuna doğru da gırtlak veremi olarak biter. Sürekli hasta olan bir insanın yaşama sağlıklı bir kişi gibi bakması da zordur. Kafka "yalnızca insana özgü olan genel zayıflığın taşıyıcısıyım" der (Fischer, 1985, s.17). Ancak bu zayıf yanını yazınsal gücünün temel kaynağı olarak görür. Yazın çalışmalarının bedelini başağrıları, uykusuzluk, bitkinlik ve kendini yıkıma götürmekle ödemiştir (Fischer, 1985, s. 19).

Bedenin zayıflığı, güçsüzlüğü ve kendine acıma duygusu, varolan gücünü yazmaktan yana seçim yapmaya yöneltmiştir. İlk nişanlısı Felice'ye Mektuplarında da yaşamının yalnızca yazma amacına göre düzenlendiğini söylemektedir (Canetti, 1984, s. 96).

Fischer'e göre Kafka'nın günceleri, mektupları, yakınmalar, kendine yönelik acımlarla, zayıflığın açığa vurulmasıyla doludur ama bütün o yakınmaların ardında bir yaşam dolusu kahramanlık, vurgulanan yetersizliğin ardında ise yıkıntılar ya da sanata kaynaklık etsin diye kendisini yıkmaya götürmüş olan bir insanın büyüklüğü gizlidir (Fischer, 1985, s. 21).

Korkusu : Kafka'nın kişiliğindeki en belirgin duygusu korkudur, korku duygusu tüm yaşamına egemendir, "korkum gün geçtikçe artıyor, baskısı arttıkça korkunun, korku da büyüyor" demektedir (1992, s. 52).

"Korkuyorum, gözlerimi yuvalarından oynatan çılgın bir korku baygınlığı içindeyim. Uykuda bu korkunun baygınlığı bastırса çoktan öldüüm" der.

"Geleceği düşündüğüm yok, biliyorum çünkü. Bildiğim şu: Senden ayrı oldukça korkunun elindeyim, ona boyun eğiyorum, istediğinden daha çoğunu veriyorum, hem de hiç zorlanmadan, sevinçle kaptırmıştım kendimi korkuya, ondan tüketiyorum kendimi" (Kafka, 1992, s. 113).

"Korku terini"ni Milena'ya tanımlar. Tüm bedenini ter içinde bırakan, çaresiz kılan bir korkudur bu.

Bu korku duygusu psikolojideki anksiyete (kaygı) kavramını çağrıştırmaktadır.

Kaygı kimi insanda nöbetler biçiminde yaşanır; çarpıntı, soluk alma güçlüğü, aşırı terleme, bayılma duygusu, baş dönmesi, yüz ve ellerde solukluk, ve soğuma ve ölüme yaklaşıyormuşcasına bir duygu yaşanır. Çocuklukta kaygılı insanların varlığı kaygılı olmayı etkilediği kadar, reddedici ve küçük düşürücü tutumlar da çocuğun kaygılı bir insan olarak gelişmesine katkıda bulunur (Geçtan, 1984, s.63).

Kafka'nın da çocukluğunda kabul edici bir ortam yoktur, tanımladığı korku terinin kaygı duygusu olduğu sanılmaktadır.

Uykusuzluğu : Kafka'ya göre yeryüzünün en suçsuz nesnesi uyku, en suçlu varlığı insandır (1992, s.14). "Gece ilerledi, kesmeliyim, uyumam gerekiyor. Oysa biliyorum uyuyamayacağım" der (a.g.e., s.61).

“İnsanların uykusu ödevlerini unuttukları ölçüde deliksiz olur. Kimse ödevlerini kesin olarak bilmiyor. Bu nedenle hepimizin vicdanı kötü ve kendimizi uyutarak ondan kaçıyoruz. Benim uykusuzluklarım belki de yaşamımı borçlu olduğum bu büyük ziyaretçimin korkusundan başka bir şey değil. Belki de içimizdeki büyük ölüm korkusu bu uykusuzlukların ardında gizleniyordur. Belki de uykusuzluk bir günah bilincinden başka bir şey değil. Belki, uykusuzluğun kendisi de bir günahdır, doğaya karşı başkaldırmadır” (Janauch, 1966, s. 42) derken Kafka suçluluk duygusundan ve ölüm korkusundan, uykusuz kalarak kurtulmaya çalışmaktadır. Böylece tüm korkusu, kaygısı ile karşı karşıyadır. Uykusuzluğun bedeli yazın dünyasına sanat eserleri bırakmak kadar kendi bedenini de yoketmek olmuştur.

Suçluluk duygusu : Kafka'daki mantıksız suçluluk duygusu kendisini her zaman babasına kıyasla yetersiz ve haksız görmesinden kaynaklanmaktadır (Storr, 1992, s. 75).

Güçsüzlüğü : Kafka kendisini zayıf, korkularla dolu gördüğü kadar, güçsüz de duyumsamaktadır. “Dünyam yıkılıyor, yeniden kuruluyor, yıkılıyor diye yakınmıyorum, zaten çöküyordu, ama yeniden kurulsun istemiyorum, güçsüzlüğümden ötürü yakınıyorum. Yeniden hayata kavuşacağım için yakınıyorum, görmek istemiyorum güneşi” der (Kafka, 1992, s.66).

Dünyaya ya da yaşama katılmak, eylemde bulunmayı ve güç göstermeyi gerektirir. Kafka kendisini ve Milena'yı, güçsüzlüğüne ikna ederek yaşama katılmaktan ve iletişim kurmaktan alıkoyar. Böylece kendi evrenini aynı biçimde sürdürecektir, değiştirmeyecektir.

Kararsızlığı: Yaşamdan bu kadar korkan, güçsüz birinin kararlı biri olması da mümkün görünmemektedir. Kararları yaşamsal bir önem taşır, kendini yer bitirir. Her mektubu bir önceki kararını bozar, en çok da Milena'yla buluşup buluşmamada kararsızlık yaşar. “Viyana'ya giden vagona binebilmişsem, inerim Viyana'da, gelgör ki o vagona binmek zor”

(Kafka, 1992, s.71).

Güvensizliği : Kafka dünyaya, insanlara güvensiz olduğunu ve yalnızca Milena'ya güvendiğini söylemektedir. “Hem içimdeki korkunç sesi hem de sizi dinleyemem, ama ötekileri dinler, size de güvendiğim için, açığa vurabilirim, yalnız size güveniyorum şu yeryüzünde” der (1992, s.39).

KAFKA VE MİLENA AŐKI

Kafka ve Milena arasındaki aşk, mektuplarla yaşanmış bir aşktır. Kafka çoğunlukla günde iki kez yazar, bazen yanıtlarının hangi mektuba ait olduğunu karıştıır. Eserden yalnızca iki kez buluştuğları anlaşılmaktadır. Biri Viyana'da biri de Gmünd'de.

Mektuplaşmanın Kafka'nın kişiliğine daha uygun olduğu düşünölmektedir. Sonuçta mektup da bir nesnesel ilişkidir, gerçek yaşantı, birliktelik, korkutucu, yok edici, tehditkar bir nitelik taşıyorsa Kafka için, mektup daha tehlikesiz ve korkusu olmayan bir iletişim biçimini oluşturur ve yaşamını kolaylaştırır.

Milena'nın mektupları Kafka'yı korkutur, en çok da acı verir, onun mektupları olmadan yaşayamaz, varlık nedeni yalnızca Milena'dır. “Şurada satırın arasında dolaşıyorum, gözlerinin ışığı var üstümde, mutlu, güzel bir günde gezer gibiyim” demektedir (1992, s.35).

Kafka Milena'ya “tek isteğim yanında olmak–bakıyorum senin de isteğin bu. Yeter” demektedir (Age, s.142). Ama buluşmak ve birleşmek de aynı ölçüde korkutur ve bunu ertelemesine neden olur. Storr'a göre Kafka birisine yakından bağlanma ve onun tarafından yenilme, yutulma korkusunu taşımaktadır (1992, s. 77).

Kafka "yaşam rezillik aslında, midemi bulandırır hep, yaşamla başa çıkacağımı, insanlara dayanabileceğimi ummazdım bugüne değin, utanç duyardım bundan ötürü, ama sen bir şey öğrettin bana şimdi, dayanılmayacak olan şey yaşam değilmiş meğer" (age, s.110) derken Milena'ya tutkusunun yaşamaktan daha acı verdiğini belirtir.

Kafka Milena'ya birlikte olmayı önerirken, Milena'nın kendisiyle birlikte olma isteğine de şaşırır. Çünkü kendisi birlikte olmaya degecek biri değildir.

Milena'yla birleşip birleşmemem kararsızlığıyla oynarken Kafka'nın artık ilişkiden tümünden vazgeçerek yaşamla tüm bağlarını koparmak istediği görülmektedir. Güçsüzlüğü, umutsuzluğu doruktadır: "Senle birlikte yerde yığılı duran varlığımı seyrediyoruz" der. "Üstündeki ağır ölüden kurtulmaya çalışmak ister, artık yazmamasını ister Milena'dan.

Kafka için aşk yaşamsal, yaşama bağlayıcı bir seçenektir ama o yalnızlığı ve yazını seçer.

"Bana daha çok yalnızlık gerek; bütün yapabildiklerim yalnızlığımın bir sonucu. Bir başka varlığa bağlanmak ve onda kaybolmak korkusu. O zaman artık hiç yalnız olamazdım" (Garaudy, 1991, s.130).

Storr'a göre Kafka'nın yakınlaşmama nedeni, nefretten korktuğu kadar sevgiden de "yutulacağı, yokolacağı için" korkmasıdır. Kafka çocukluğunda babasına karşı yaşadığı güçsüzlük duygusunu, evlilik düşüncesinde de tekrarlar. Babası aile reisi olmak için bütün niteliklere sahiptir, kendisinde ise bunların hiç biri yoktur (Storr, 1992, s. 76).

Canetti'ye göre Kafka için doyurucu olan olaylara karışmadan kenarda duran insanın konumudur (1984, s. 76).

Kafka'nın Milena'yla birlikte olmama nedenlerinin başında gene

Kafka'nın kendi kişiliği, engelleri gelmektedir. Milena yaşam demektir, oysa o köşesinden yaşama bakar. Kafka için belki de "normal" insanlar gibi yaşamının fazlaca bir çekiciliği yoktur. O, sanki ömrünün çok kısa olacağını biliyormuş gibi tüm yaşam enerjisini yaratmaya ayırmıştır. Milena'yla beraberlik yaşama katılmak, sorumluluk alma, güçlü olmak demektir. Oysa Kafka böyle olsaydı belki de yaratmayacaktı. Yaşamını nesneyle –mektuplarla – sürdürmek daha kolay gelir, yaşadığı tüm acılara karşın. Dünyaya güvensiz bu adamın karşısında tek güven bağına da gene kendisi keserek kaybolmayı tercih eder. Ama bu, aynı zamanda yapıtlarıyla ve yaratarak da varolması demektir.

KAFKA VE YARATMA

Storr'a göre Kafka, toplumdaki kopma ve duygusal yalnızlık duygusuyla şizoid karakter özellikleri gösterir. Olağan ilişkilerden yoksun, sıradan insanlardan kopuk yaşar. Temel nedeni bebeğin annesiyle ilk ilişkilerine temel güven duygularına karşı güvensizlik duygusu yaşamasına dayanır. Şizoid kişi zayıflık, acizlik, güçsüzlük yaşar ama yaratmayla bu kişilik birleştiğinde, eserinde tümgüçlülük duygusuna dönüşür (Storr, 1992, s.71).

Storr'a göre yaratıcı etkinlik, şizoid kişinin içindekileri dışarıya vurması için uygun bir yoldur. Çünkü yaratma etkinliği yalnız sürdürülür. Kafka zaten yalnızlıktan hoşlanır, yazmak eylemi nesneseldir. Kişi gene kendisiyle iletişim halindedir, bütün bu yorumlar Kafka'nın yaratması için uygun düşmektedir, ama asıl beceri gene onun yaratmadaki ve düşlem dünyasındaki gücünden kaynaklanmaktadır.

Yaratıcı etkinlik şizoid kişinin dünyayı anlamsız bulmasından kaynaklanan tehdide karşı bir savaşma niteliği gösterebilir.

Kafka dünyayı mantıksız ve anlaşılmaz görür, kişinin gücü dünyayı anlamaya yetmez ve bu anlaşılmazlığı yapıtlarına yansıtarak korkularından kurtulabilir. Sıradan insan ilişkilerinde anlam bulamayan Kafka'nın anlamı ve değeri kendi yapıtlarında bulunduğu söylenebilir (Storr, 1992, s.69–80).

YORUM

Yaşamının bilinçle en az anımsanan dönemi çocukluktur. Anılar bölük, pörçüktür, duygular tam olarak anımsanamaz. Yaşam için en belirleyici dönemin de gene çocukluk olduğuna inanılmaktadır. Çocuk ana–babaya bağımlı ve çaresizdir. Çevresini sonradan değiştirebilir ama çocuklukta, ana–babasının oluşturduğu gerçeği yaşamaktan başka seçeneği yoktur.

Kafka “aile denen hayvanın” organlarının büyük bir eşitsizlik taşıdığını, bunun anababanın çocuk üzerinde yıllarca süren aşırı üstünlük duygusundan kaynaklandığını belirtir (Akt. Storr, 1992, s.77).

Kafka eserde Milena dışındaki tüm dünyaya karşı güvensizlik yaşadığını belirtir. Erickson'a göre yaşamın sekiz evresinden ilki bebekte temel güven duygusunun oluşmasıdır. Bebek eğer güvenilir bir anneye sahipse dünyayı da güvenilir olarak algılayacaktır. Kafka'nın temel güvensizlik duygusunun ilk bebeklik yaşantılarından kaynaklandığı sanılmaktadır.

Kafka'nın yaşamını alt üst eden duygular; yalnızlık suçluluk, güçsüzlük, korku, acı gibi duygulardır. Yaşamında sevinç, mutluluk ve umut görülmez. Bu özellikleriyle de normal yetişkin özellikleri göstermemektedir. Erickson'a göre bebeklikten sonraki ilk çocukluk döneminde girişkenliğe karşı suçluluk, orta çocuklukta çalışkanlığa karşı

aşğılık duygusu yaşanır. Kafka'nın bu gelişim evrelerini de en olumsuz boyutta yaşadığı ve benlik kavramının olumsuz kişilik özelliklerinden oluştuğı söylenebilir. Diğer gelişim evrelerini de sağlıklı bir biçimde aşmadığı, babasının güçlülük duygularına karşı savunmasızlık, değersizlik ve aşğılık duygularıyla da ezildiğı söylenebilir.

Bu dünya güvenilir değilse ona yabancısıdır. Eğer yabancıysa dünyaya yaklaşamaz, güvenilemez gibi bir paradoks şizoid kişinin kendini dünyadan soyutlamasına neden olur. Storr'a göre Kafka hep yabancı, dünya ise anlaşılmazdır; insanlararası iletişimle, duygularla oluşan mutluluk, bağısız ve yalnız olan bu insanda mutsuzluğa neden olur. Kafka'ya göre bağılılık tehlikelidir, insan ilişkide yok olabilir. Milena'yla birleşmeye, evliliğe büyük özlem duyan Kafka, korkuyla kendini çekmeyi tercih eder.

Güvensiz birşeyin kendisini değerli hissetmesi zordur, çünkü o da çocuklukta dışardan verilen bir duygudur, zamanla, sevgiyle içe alınır. Yeterince sözel, davranışsal sevgi görmemişse, aşğıılanmışsa, gücün altında ezilmişse kendisini de değerli hissedemez. Kafka da kendisini tiksinti verici ve pis duyma yoluyla değersizlik duygularını dorukta yaşar.

“Milena'ya Mektuplar” duygularla doludur. Gerçek, sevgi dolu, içten sözcüklerdir Kafka'nın söyledikleri. Bu kadar duyarlı bir insanın yukarıda belirtilenler kadar acı verecek duyguları taşıyabilmesi ne kadar güçtür. Kafka da acısını bedeninden alır; bedeni tüm bunları kaldıramaz. Kafka yaşamını, kişiliğini içtenlikle ve tüm çıplaklığıyla sergileyen enden yazarlardan biridir.

Yaşadığı acılara rağmen Kafka iyi ki yaratabiliyordu. Seçimini yaşamak yerine yaratmaktan yana yaptı. Yaratmak, yazmak onun iletişim kurabildiğı nesnelere oldular ve böylece dünya yazınına kalıcı, değeri tükenmeyen sanat eserleri bıraktı.

Eserleri kadar, kişiliği, kendisini acımasızca ve olduğu gibi ortaya koymasıyla da insanda saygı uyandıran bu yazarın hakkında yapılan araştırmaların ve yorumların hiçbirinin onu tam olarak anlamaya yetmeyeceğinin de burada belirtilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- CANETTI, Elias, **Sözcüklerin Bilinci**, (Çev. Ahmet Cemal), Payel Yayınevi, İst. 1984
- FISCHER, Ernest, **Franz Kafka**. (Çev. Ahmet Cemal), Bilim Felsefe, Sanat Yay. İst. 1985
- GANDER, Mary, GARDINER, Harry, **Çocuk ve Ergenin Gelişimi**, İmge Kitabevi Yay. Ank. 1993
- GEÇTAN, Engin, **Psikanaliz ve Sonrası**, Hür Yay. İst. 1981.
- GARAUDY, Roger, **Picasso, Saint John = Perse, Kafka**. (Çev. Mehmet Doğan), Payel Yay. İst. 1991.
- JANAUCH, Gustav. **Kafka ile Konuşmalar**, Bilgi Yay. Ank. 1966.
- KAFKA, Franz, **Sevgili Milena = Mektuplar**. Say Yay. İst. 1992.
- Lexion du Kunst, Architectur – Bildende Kunst – Argewandte Kunst, Industirieforn gestaltung – Kunst – Theorie, 2. cilt, 1971.
- SPERBER, Mane's, **Parçalanmış Gençlik**, (Çev. Ahmet Cemal), Can Yay. İst. 1991
- STORR, Anthony, **Yaratma Dürtüsü**, (Çev. İpek Babacan), Yayınevi Yay. İst. 1992.
- Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, Cilt III, İst. 1985.